

БЕЛАРУСКІЯ КАЗКІ

УДК 821.161.3-93-343.4
ББК 84(4Бел)-442
Б43

Літаратурная апрацоўка Наталлі Бабінай

Б43 **Беларускія казкі.** — Мінск : Харвест, 2017. — 240 с. : іл.

ISBN 978-985-18-3994-6

Цудоўны свет народных казак — невычэрпная скарбніца мудрасці і прыгажосці. Мастацкія шэдэўры, якія ствараліся і шліфаваліся стагоддзямі на гістарычных шляхах беларускага народа і нашай краіны, цяпер дайшлі і да нас. Добрыя і страшныя, жартаўлівыя і павучальныя, пра людзей і жывёл, яны даносяць да нас галасы і досвед нашых продкаў. Гэтыя казкі вучаць маленькага чытача рабіць дабро, змагацца са злом і шчыра радавацца жыццём. Яны, як прыгаршчы самацвэтаў, якія іграюць усімі фарбамі вясёлкі і дараць нам сваё незабыўнае святло.

УДК 821.161.3-93-343.4
ББК 84(4Бел)-442

ISBN 978-985-18-3994-6

© Падрыхтоўка, афармленне.
ТАА «Харвест», 2013

Літаратурна-мастацкае выданне

БЕЛАРУСКІЯ КАЗКІ

ДЛЯ ДАШКОЛЬНАГА І МАЛОДШАГА ШКОЛЬНАГА ЎЗРОСТУ

Адказная за выпуск: *Волкава В.Н.*

Падпісана да друку 19.01.2017 г.
Фармат 60х90/8. Папера аўсетная. Друк аўсетны. Умоў.друк.арк. 15,0.
Тыраж 4000. Заказ .

ТАА «Харвест». Пасведчанне аб ДРВВРДВ № 1/17 ад 16.08.2013.
Вул. Кульман, д. 1, корп. 3, пав. 4, к. 42, 220013, г. Мінск, Рэспубліка Беларусь.
E-mail рэдакцыі: harvest@anitex.by

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства «Выдавецтва «Беларускі Дом друку».
Пасведчанне аб ДРВВРДВ № 2/102 от 01.04.2014.
Пр.Незалежнасці, 79, 220013, г. Мінск, Рэспубліка Беларусь.

ЗМЕСТ

Чорт ды падчарыца.....	4
Рыжы і лысы	13
Крадзеным не насыцішся	21
Як сталі старых шанаваць	31
Як Янка рака падужаў	47
Сын сялянскі, сын купецкі, сын каралеўскі	59
Упартая жонка	77
Два камяні	83
Срэбны конь з залатой грывай	89
Як мужык пана абхітрыў	103
Чорт-парабак	115
Надакучлівыя госці.....	125
Багацей і батрак.....	131
Як дзяк спяваў	135
Як бядняк трох казлоў падаіў	139
Як цыган суд выйграў.....	145
Салдат і бабка-шаптуха.....	155
Жонка-гуска	163
Чароўны пярсцёнак.....	173
Воўчы суд.....	183
Як лісічка Івана-земляроба зрабіла царэвічам	195
Краснасвет	205
Гаспадыня і рак	219
Пра беднага хлопца і царэўну	223

Беларускія Казкі

ЧОРТ АЫ ПААЧАРЫЦА

Жыла-была сабе адна жанчына. Была ў яе свая родная дачка і падчарыца. Сваю дачку яна любіла, а падчарыцу — не. Біла яе, на цяжкую работу пасылала. Прачнулася раз мачаха апоўначы і захацелася ёй піць. Разбудзіла яна падчарыцу:

— Уставай, такая-сякая, бяры вёдры, ідзі да калодзежа-крыніцы, прынясі мне чыстае вадзіцы!

Ускочыла бедная падчарка, схапіла вёдры і пабегла да калодзежа, які стаяў над крыніцай, па ваду. Калодзеж той быў далёка, каля лесу. Прыйшла яна туды, нагнулася набраць вады, аж раптам адтуль выскачыў рагаты чорт. Касматы, з доўгім хвастом, страшны. Дзяўчына спалохалася, аж абамлела.

А чорт пытаецца ў яе:

— Дзеўка-дзеўчына, ці хочаш ты за мяне замуж ісці?

— Як жа мне за цябе замуж ісці, калі ў мяне тонкай кашулі няма? — не разгубіўшыся, адказала дзеўчына.

Чорт даў нырца ў ваду ды ўжо нясе адтуль белую кашулю з тонкага палатна.

— Ну, дзеўка-дзеўчына, трымай! Ці хочаш цяпер ты за мяне замуж?

— Як жа мне за цябе замуж ісці, калі ў мяне прыгожай спадніцы няма?

Чорт зноў — ныр у калодзеж! Як бачыш — нясе дарагую чырвоную спадніцу.

— Ну, дзеўчына красная, — пытае чорт. — А зараз пойдзеш ты за мяне замуж?

— Як жа магу пайсці, калі не маю ні шнуроўкі, ні фартушка?

— За гэтым справа не стане!

Кінуўся чорт у ваду — і ўжо нясе прыгожую шнуроўку і вышыты фартух.

— Дзеўка красная, цяпер пойдзеш за мяне?

— Як жа я босая замуж пайду?

Знік зноў чорт, а калі з'явіўся, то ў лапах яго былі бліскучыя чорненькія чаравічкі, якіх ні ў адной паненкі па ўсім наваколлі не было.

— Ну а зараз, калі ёсць у цябе ўсё, — ці пойдзеш за мяне замуж?

— Як гэта ўсё? А панчошкаў жа няма!

Прынёс чорт беленькія панчошкі.

— Цяпер пойдзеш?

— А хусткі ж ў мяне няма!

Прынёс і белую хустку.

— Ну, дзеўка красная, цяпер выходзь за мяне замуж.

— Як я магу замуж за цябе пайсці, калі грошай на вяселле ў мяне няма зусім?

Нырнуў чорт у ваду, вынырнуў зноў і дае дзяўчыне кашэль, поўны залатых і срэбных манет. Узяла падчарыца грошы.

Чорт зноў пытаецца:

— Дзеўка-дзяўчына, пойдзеш за мяне замуж? — і лапы да яе ўжо цягне.

А пакуль чорт у ваду — з вады скакаў, даўно поўнач мінула, на свет збірацца стала. І як чорт хацеў схапіць ужо дзяўчыну, заспяваў певень.

— Чур мяне, чур! — прамовіла дзяўчына. — Уцякае чорт, уцякае, бо ўжо певень спявае.

Чорт як пачуў крык пеўня, аж перакруціўся ад злосці. Але няма куды яму дзявацца: як певень заспявае, уся нячыстая сіла мусіць з зямлі ўцякаць у свае норы. Кінуўся чорт у ваду — і прапаў.

А дзяўчына перахрысцілася, схапіла ўборы ды грошы ды кінулася бегчы.

Толькі да дому дабегла, а там злосная мачаха на яе накінулася:

— Такая-сякая, дзе ты хадзіла? Я тут ад смагі ледзь не памерла.

Стала падчарыца мачысе расказваць: так і так, вылез з вады чорт, клікаў замуж, я папрасіла на вяселле рэчы і грошы, то ён мне даў...

Мачаха аж ахнула, убачыўшы прыгожыя рэчы ды залатыя дукаты! Увесь дзень хадзіла і думала: як бы гэта такога ж багацця для сваёй дачкі дастаць? Думала-думала — і прыдумала. Як настала поўнач, разбудзіла яна сваю дачку, дала ёй вёдры ў рукі

і навучыла, як чаго прасіць. Дый паслала ў лес да калодзежа-крыніцы. Прыйшла тая дзеўчына да вады, нагнулася, і выскачыў чорт.

— Дзеўка-дзеўчына, ці хочаш ты за мяне замуж ісці?

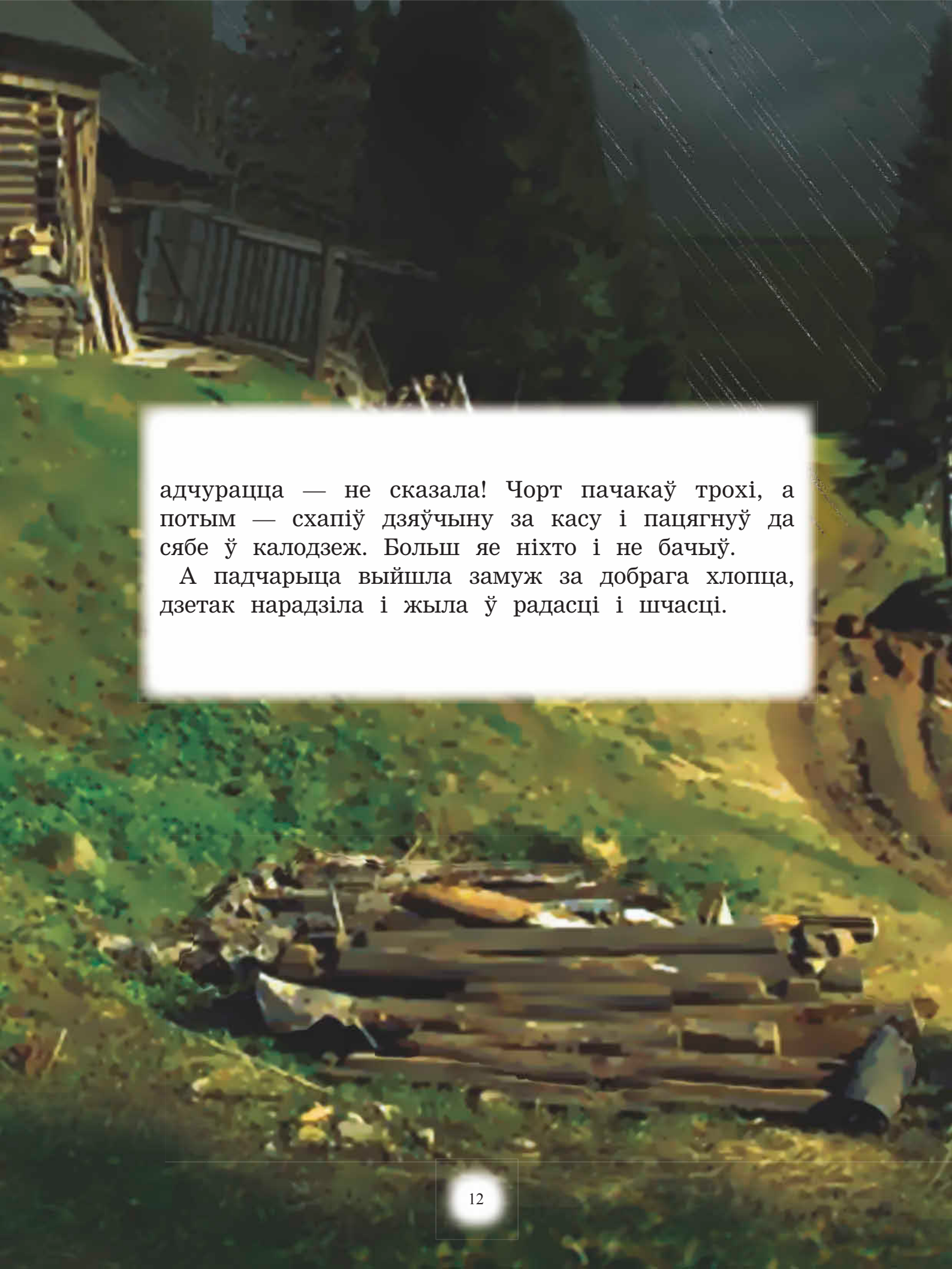
— А як жа мне за цябе ісці, калі ў мяне ні кашулькі, ні спадніцы, ні фартуха, ні хусткі, ні панчохаў, ні чаравічкаў няма? І грошай на вяселле таксама няма! — так усё разам і сказала.

Чорт крутануўся, хуценька ў ваду ўскочыў і як вокам мігнуць адтуль выскачыў.

Выскачыў — ажно пыхціць — столькі дабра нясе. Вынес усё і перад дзеўчынай паклаў.

— Ну, дзеўка-дзеўчына, ці пойдзеш за мяне замуж?

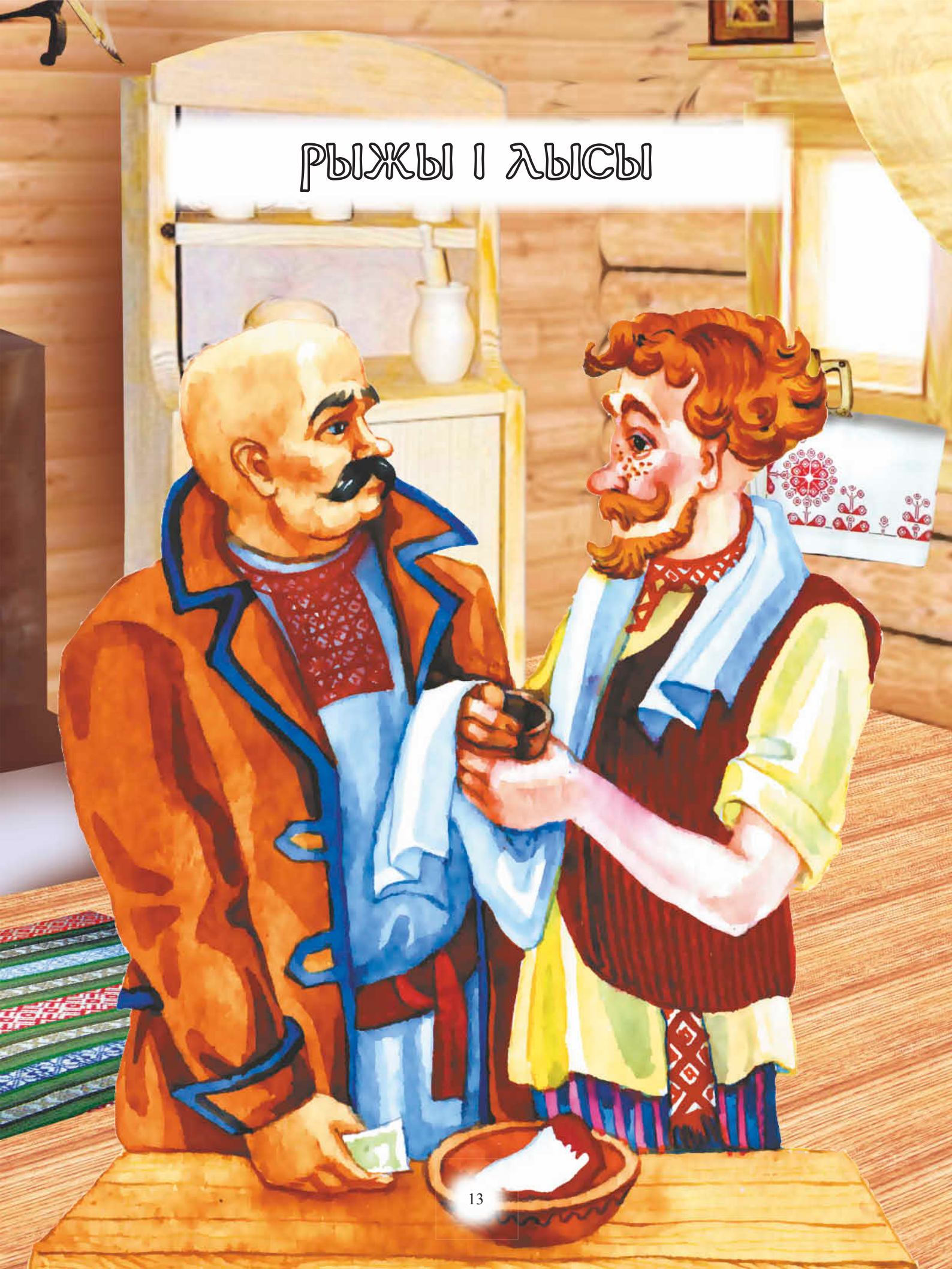
А яна стаіць, як дурная, і не ведае, што далей казаць. Маці навучыла, чаго прасіць, а як ад чорта

адчурацца — не сказала! Чорт пачакаў трохі, а потым — схапіў дзяўчыну за касу і пацягнуў да сябе ў калодзеж. Больш яе ніхто і не бачыў.

А падчарыца выйшла замуж за добрага хлопца, дзетак нарадзіла і жыла ў радасці і шчасці.

РЫЖЫ І ЛЫСЫ

Сабраўся адзін хлопец з вёскі ехаць у горад па сваіх справах. Бацька кажа яму:

— Толькі асцерагайся, сыноч, рыжых і лысых.

— Чаму, тата?

— Бо рыжыя надта хітрыя, а лысыя надта разумныя...

Што ж, сабраўся сын ды паехаў.

Ехаў-ехаў, прагаладаўся. Бачыць, пры дарозе карчма. Зайшоў хлопец у карчму. Глядзіць, а карчмар рыжы. Успомніліся хлопцу бацькавы словы, але ж

не даў ён ім веры. Папрасіў хлопец паесці. Падаў карчмар хлопцу міску кашы.

Есць хлопец кашу ды пахвальвае:

— Вось дык смачная каша, кожная лыжка рубель каштуе!

Пачуў гэта карчмар і вырашыў хлопца на слове злавіць. Узяў крэйду і, як толькі зачэrpне хлопец лыжку кашы, — карчмар пад сталом крэйдаю рысачку ставіць.

Наеўся хлопец і пытаецца ў карчмара:

— Ну, колькі ж за кашу табе плаціць?

— Сто рублёў, — кажа карчмар. — Па рублю за лыжку, як ты сам гаварыў.

Аслупянеў хлопец, а дзявацца няма куды — сапраўды гаварыў!

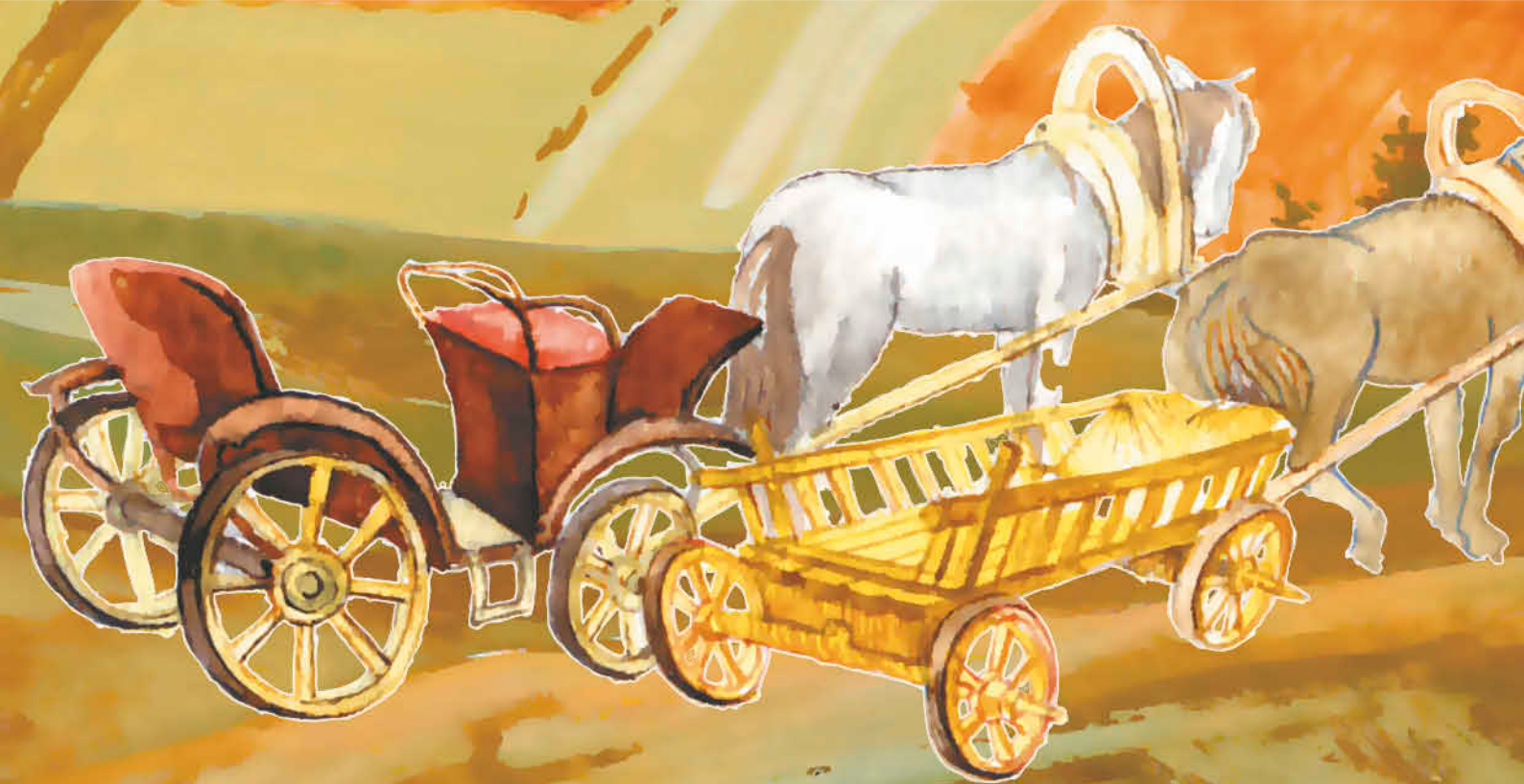
— Адкуль жа ты ведаеш, колькі я лыжак з'еў? — пытаецца.

Перакуліў карчмар стол і пачаў лічыць рысачкі.

Налічыў роўна сотню. І як ні прасіў хлопец — забраў карчмар усе яго грошы.

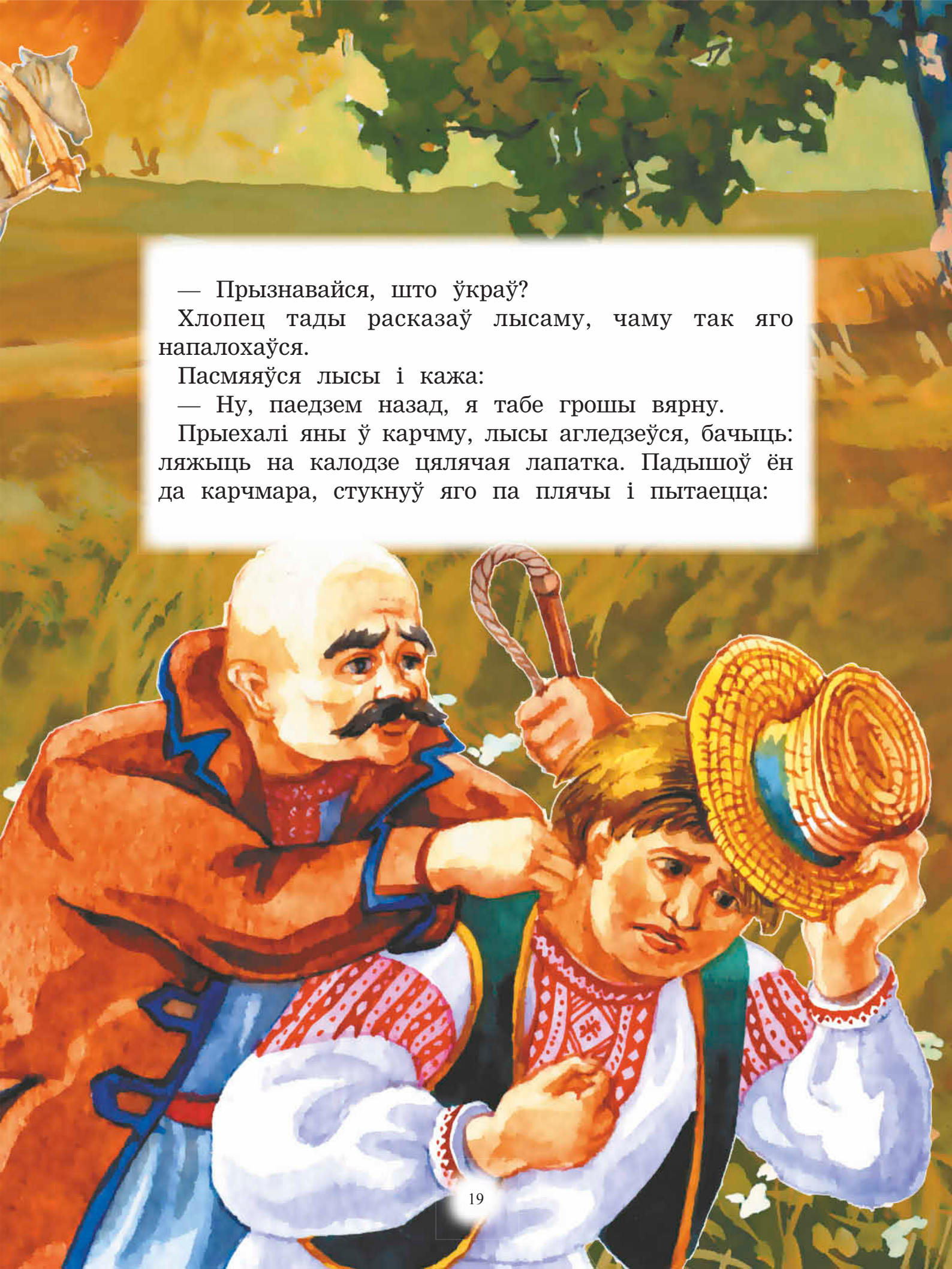
«Вось, — падумаў ён сам сабе, — праўду бацька казаў, — асцерагайся рыжых».

Паехаў хлопец назад: без грошай жа ў горадзе рабіць няма чаго. Раптам бачыць: едзе насустрач нейкі чалавек у брычцы, без шапкі, а галава лысая, блішчыць на сонцы, як патэльня. «Ну, — думае хлопец, — цяпер я зусім прапаў: рыжы грошы забраў, а гэты і каня з возам, бадай, забярэ». Звярнуў ён з дарогі і панёсся ў лес.

А лысы падумаў, што гэта злодзей, раз ад чалавека ўцякае, і кінуўся наўздагон. Дагнаў хлопца, схапіў за каўнер:

— Прызнавайся, што ўкраў?
Хлопец тады расказаў лысаму, чаму так яго
напалохаўся.

Пасмяяўся лысы і кажа:

— Ну, паедзем назад, я табе грошы вярну.

Прыехалі яны ў карчму, лысы агледзеўся, бачыць:
ляжыць на калодзе цялячая лапатка. Падышоў ён
да карчмара, стукнуў яго па плячы і пытаецца:

— Колькі твая лапатка каштуе?

Карчмар падумаў, што чалавек хоча купіць цялячую лапатку, і кажа:

— Тры рублі.

Дастаў лысы тры рублі, заплаціў, узяў нож і загадвае карчмару:

— Здымай пінжак.

— Навошта? — здзівіўся карчмар.

— А то я сапсую яго, калі буду выразаць у цябе лапатку.

— Што ты, чалавеча, — заенчыў карчмар, — хіба ж можна за тры рублі сваю лапатку прадаць?

— А хіба можна сто рублёў за міску кашы браць? — кажа лысы.

І як ні выкручваўся хітры карчмар, а давялося яму вярнуць хлопцу грошы. Ды яшчэ і сваіх дадаў лысаму, каб той лапатку не выразаў.

Вось як! Праўду бацька казаў! Рыжыя — надта хітрыя, а лысыя — надта разумныя.

КРАДЖЕНЫМ
НЕ НАСЫЩАЮСЯ

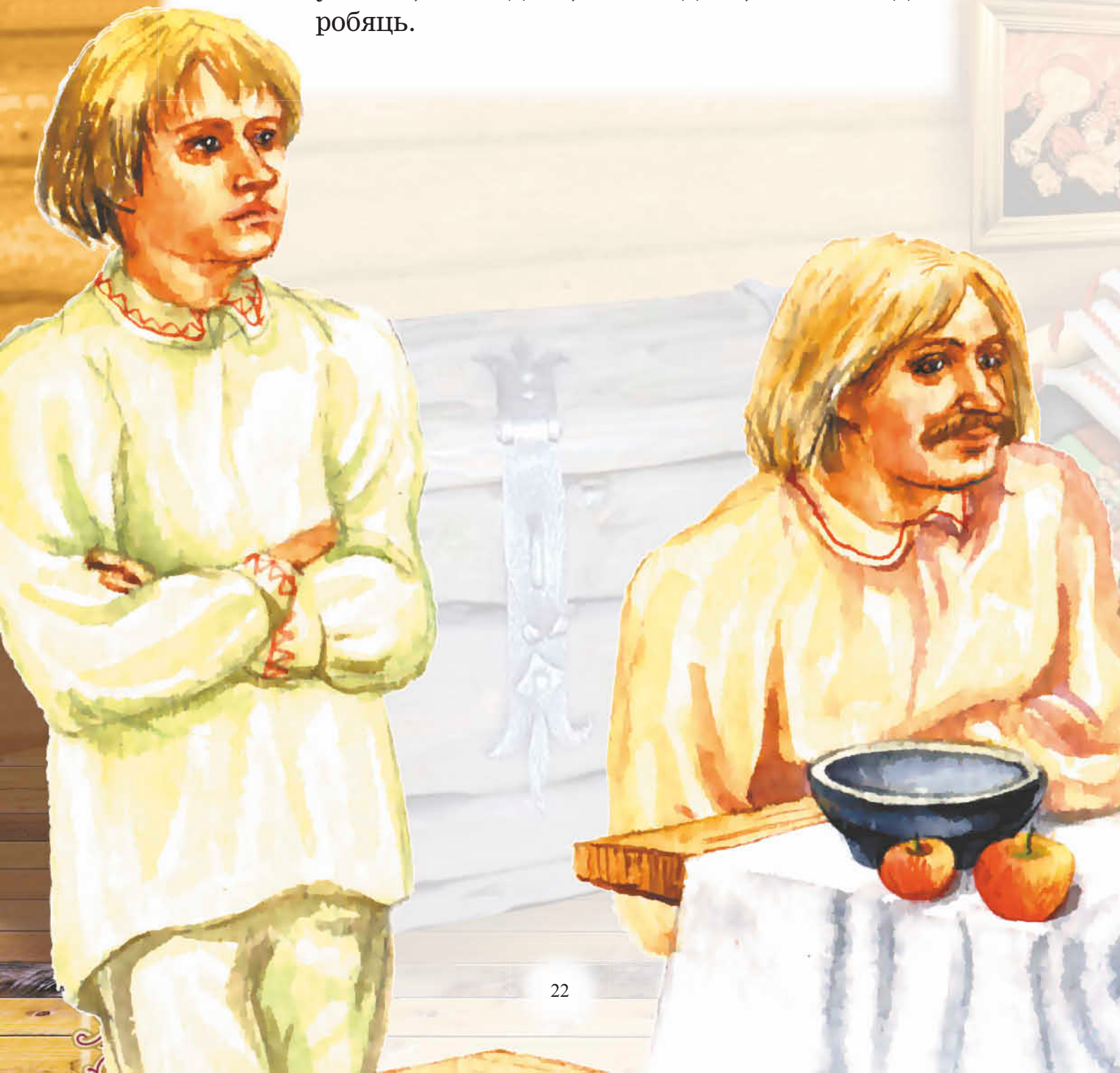

Жыў-быў адзін чалавек, меў ён двух сыноў. Як выраслі сыны, бацька кажа:

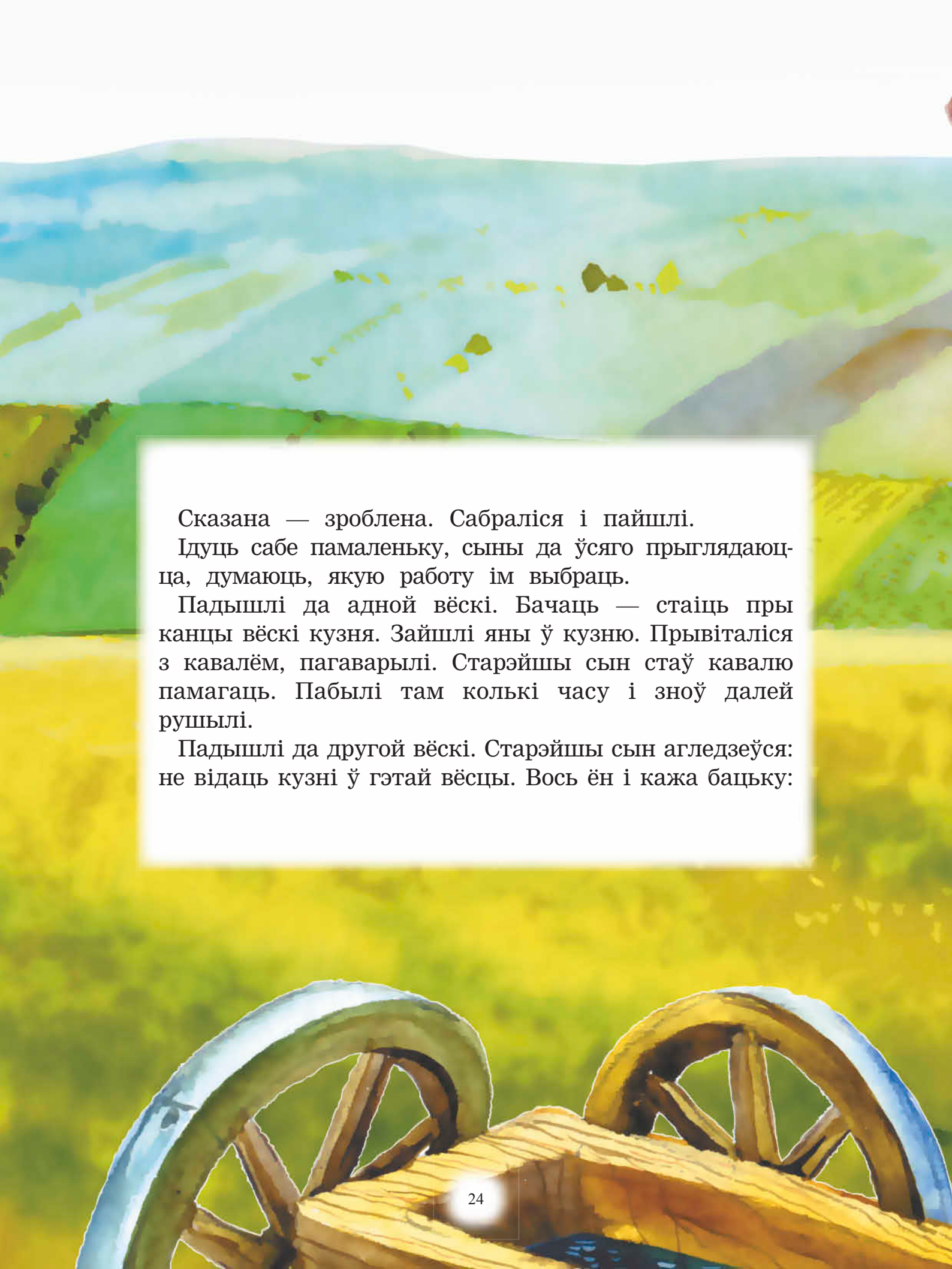
— Пара, сыны, сталую работу сабе выбіраць. Чым вы хочаце заняцца?

Сыны плячыма паціскаюць — не ведаюць, якую працу сабе выбраць.

— Калі так, то давайце, — кажа бацька, — пойдзем у свет, паходзім, паглядзім, што людзі робяць.

Сказана — зроблена. Сабраліся і пайшлі.

Ідуць сабе памаленьку, сыны да ўсяго прыглядаюцца, думаюць, якую работу ім выбраць.

Падышлі да адной вёскі. Бачаць — стаіць пры канцы вёскі кузня. Зайшлі яны ў кузню. Прывіталіся з кавалём, пагаварылі. Старэйшы сын стаў кавалю памагаць. Пабылі там колькі часу і зноў далей рушылі.

Падышлі да другой вёскі. Старэйшы сын агледзеўся: не відаць кузні ў гэтай вёсцы. Вось ён і кажа бацьку: